

ὁ καφὲς ἐγκάταλείπει τὸν στομάχον ἡμίπεπτος, συμπαρασύρων μεθ' ἑαυτοῦ τὸ γάλα καὶ τὸν ἄρτον· ἀλλ' ἡ οἰκονομία οὐδόλως ὠφελεῖται ἐκ τῶν ἡμιπέπτων ὑλῶν, καὶ δι' αὐτὴν ὁ καφὲς μὲ τὸ γάλα εἶνε ἐντελὴς περιττός. Τὸ πολὺ, δύναται νὰ προσενήσῃ ἀναιμίαν, οὐδὲν ἄλλο. Καὶ τοῦτο εἶνε ἀληθέστατον. Ἀρκεῖ νὰ παρατηρήσῃ τις τοὺς χωρικοὺς τῆς Ἑλβετίας ὅπως πεισθῇ περὶ τούτου. Θὰ ἦτο πολὺ φρονιμώτερον νὰ ἀντικαθιστᾶμεν τὸν γνήσιον καφὲν διὰ τοῦ ἐκ βαλάνων ἢ κριθῆς καφέ, ὅστις εἶνε ὀλιγώτερον διεγερτικός, ἀλλ' ἑκατοντάκις θρεπτικώτερος.

Μὴ μεταχειρίζεσθε πολὺ ἄλας εἰς τὰ φαγητά, μὴ πολὺ ὄξος, μὴ καπνίζετε, τρώγετε τρεῖς φορές τὴν ἡμέραν, κοιμᾶσθε ἐπὶ ὥρας τὸ ἡμερονύκτιον, ἔχετε συχνὰς σχέσεις πρὸς τὸ ὕδωρ, καὶ θὰ ζήσετε μέχρι βαθέος γήρατος. Ὁ ἱερεὺς Κνάιπ σᾶς ἐγγυᾶται περὶ τούτου. Μετὰ ταῦτα θὰ ἀποθάνετε εὐχαριστήμενοι, διότι «μόνος ὁ θάνατος δὲν ἰατρεύεται».

* * *

Διὰ τῶν ὀλίγων τούτων γραμμῶν προσεπάθησα νὰ σᾶς ἐκθέσω διὰ βραχέων τὴν μέθοδον τοῦ ἱερέως Κνάιπ, ἐξαίρων τὰ σπουδαιότερα αὐτῆς σημεῖα. Ἐδοκίμασα νὰ σᾶς δείξω πῶς ὁ ἱερεὺς Κνάιπ, ὁ νέος οὗτος εὐεργέτης τῆς ἀνθρωπότητος, ἐννοεῖ νὰ ἀναζωογονήσῃ τοὺς ἀνθρώπους ἀποσκληρύνων τὰ σώματα αὐτῶν καὶ συνετῶς ἐπανάγων αὐτοὺς εἰς τὰς φρονίμους συνηθείας τῶν προγόνων. Ἴσως σᾶς ἔκαμα «φίλους τοῦ ὕδατος», ὅπως λέγουσιν ἐν τῷ χωρίῳ Βέρισχῶφεν. Τόσον τὸ καλλίτερον διὰ σᾶς. Τόσον τὸ καλλίτερον, ἂν αὐταὶ αἱ γραμμαὶ σᾶς δώσωσιν ὄρεξιν νὰ ἀποσκληρύνετε τὰ σώματά τας καὶ νὰ ἰατρευθῆτε, διότι «ἂν δὲν ὠφελεῖ τὸ ὕδωρ, δὲν βλάπτει τοῦλάχιστον».

Καὶ τώρα θὰ με περιγελάσετε ἴσως: Σᾶς ὁμολογῶ εἰλικρινῶς ὅτι κάθε πρωτῇ, ἐπαυφελούμενος τῶν διακοπῶν μου ἐν τῇ ἐξοχῇ, περιπατῶ ἀνυπόδητος ἐπὶ τῆς δροσοβρέκτου ἡλῶς: καὶ βλέπω τὰ πάντα δροσερὰ καὶ ρόδινα κατ' ὅλην τὴν ὑπόλοιπὴν ἡμέραν! Σᾶς διαβεβαιῶ ὅτι αὐτοὶ οἱ περίπατοι μὲ ὠφελούσι μέγας. Δοκιμάσατε.

Δρ. Ράμος.

ΛΟΥΤΡΑ ΚΑΙ ΘΕΡΙΝΑΙ ΔΙΑΤΡΙΒΑΙ ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΑΡΧΑΙΟΙΣ.

ΚΑΤΑ πάντας τοὺς χρόνους ὁ ἄνθρωπος ἐπέζητησεν ἀναλόγως τῶν μέσων αὐτοῦ πόρους κατὰ τοῦ κακοῦ τῆς θερμοκρασίας. Ἐν ᾧ ὁ πτωχὸς ἐν καιρῷ χειμῶνος ἐνεδύετο πολύμαλλον δορὰν προβάτου ἢ κυνός, ὁ πλούσιος ἐπορίζετο διφθέρας ἐκ δέρματος σπάνιων ζώων, οἷον ἀλώπεκος, λύκου καὶ ἄρκτου καὶ ἐκτάτο συγχρόνως ἀξιοθέατον καὶ πολύτιμον ἐνδυμα. Ὀλίγων δυσχερεστέρα ἦν ἡ ἀπόκρουσις τῶν φλογουσῶν ἀκτίνων τοῦ θερινοῦ ἡλίου. Ὁ πτωχὸς ἀπέβαλλεν ὅλως τὰ ἐνδύματά του καὶ ἐκάλυπτε τὴν κεφαλὴν διὰ πανίου ἢ πιλιδίου, ἐὰν τὸ ἔργον του ἠνάγκαζεν αὐτὸν νὰ ἐκτίθεται εἰς τὸν καυστικὸν ἀέρα. Ὁ πλούσιος, ὅστις παρευρίσκετο εἰς ἐκκλησίαν τινα ἢ βουλήν, δυσκόλως ἐμμεῖτο τὸ παράδειγμα τοῦτο, καθότι ἡ λίαν λεπτὴ ἐνδυμασία ἢ ἡ ἀπογύμνωσις δὲν ἐφαίνετο ἀξιοπρεπής, ἀλλ' ὅμως τὰς ἐν τῷ οἴκῳ γυναῖκας, αἵτινες οὐδόλως ὠφείλον ν' ἀκολουθῶσιν αὐτῷ, ἐδύνατο ν' ἀναγκάσῃ κατὰ τὰς θερμὰς ὥρας τῆς ἡμέρας νὰ μὴ καταλείψωσι τὰ σκιερὰ διαμερίσματα τοῦ οἴκου.

Ταχέως ὅμως αἱ σχέσεις τῶν μεγάλων πόλεων ἐδίδαξαν ὅτι ὠφείλον ἄλλα ἀποτελεσματικώτερα μέσα νὰ ἐπινοήσωσι κατὰ τῆς ἐκνευρίζουσης θερμότητος τῶν θερινῶν μηνῶν. Αἱ Ἀθηναί, ἡ πρωτεύουσα τῆς Ἑλλάδος, ἔχει 3—4 θερινοὺς μῆνας, κατ' οὗς ἡ θερμοκρασία κυμαίνεται μεταξύ 26—28° Ρεωμ. βαθμῶν, ὥστε αἱ ὁδοὶ κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ἐξηρημοῦνται, οἱ δὲ ἐν τῇ πόλει διαμένοντες μόνον κατὰ τὴν δέσλιν περὶ τὴν 7ην ὥραν καταλείπουσι τὴν ἐν τῷ σκιερῷ μέρει τοῦ λιθίνου αὐτῶν οἴκου δρόσον. Ἐν τῇ ἀρχαιότητι, ὡς καὶ νῦν, αἱ ὁδοὶ τῶν Ἀθηνῶν οὐδεμίαν εἶχον σκιάν, ἀπὸ θε τῶν οικοδομημάτων καὶ τῶν ναῶν, αἵτινα ἦσαν ἐκ λίθου καὶ μαρμάρου κατεσκευασμένα ἐξεπέμπετο ἢ διὰ τῶν καυστικῶν τοῦ ἡλίου ἀκτίνων κτηδεῖσα θερμότης μετὰ μεγάλῃς δυνάμεως κατὰ τῶν διαβατῶν. Ἐτι χεῖρον συνέβαινεν ἐν Ῥώμῃ, ἐνθα καὶ ἐπὶ τῶν τελευταίων τῆς

δημοκρατίας ἑκατονταετηρίδων οἱ ἐλώδεις πυρετοὶ τῆς Καμπανίας κατὰ τοὺς μῆνας τοῦ θέρους ἦσαν ὁ τακτικὸς καὶ φοβερὸς ἐπισκέπτης, ὥστε κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον καὶ τότε ἀκόμη μόνον ἐκεῖνοι ἔμενον ἐντὸς τῶν τειχῶν τῆς πόλεως, οἵτινες διὰ τὰς σχέσεις καὶ τὸ ἐπιτήδευμα αὐτῶν ἦσαν ἠναγκασμένοι κατὰ πάσας τὰς περιστάσεις νὰ μένωσι. Κρείττων κατάστασις ἦν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, τῇ πρωτεύουσῃ τῆς Αἰγύπτου, καθότι ἐνταῦθα ἐν μέσῃ θερμοκρασίᾳ + 19 βαθμῶν Ρεωμ. ἐνεκα τῆς θαλασσίας αἵρας μείζων συμμετρία ἐπεκράτει καὶ κατὰ τὸ θέρος τὰ πλησίον κείμενα θαλάσσια λουτρά παρείχον ἀναψυχήν.

Διὰ τὰς Ἀθήνας τόπος ἀναψυχῆς ἐν θέρει ὑπῆρχε πλησίον. Ὁ θαυμασιὸς λιμὴν τοῦ ἐν μίλιον ἀπέχοντος ἀπὸ τῆς πόλεως Πειραιῶς μετὰ τῶν μικροτέρων λιμενίσκων ἦν περικεκυκλωμένος ὑπὸ ἐπαύλεων καὶ οἰκιῶν, πᾶσαι δὲ αἱ Ἀθηναί ἐνταῦθα κατὰ τοὺς μῆνας τοῦ θέρους ἀπῆλθον τῶν εὐεργετικῶν λουτρῶν τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου, ὥσπερ καὶ οἱ νῦν Ἀθηναῖοι πράττουσιν, οἵτινες εὐχερέστερον καὶ ταχύτερον διὰ τοῦ σιδηροδρόμου ἔρχονται εἰς τὰ λουτρά, καὶ ἂν ἐτι δὲν κατοικοῦσιν ἐν τῷ ἐπινείῳ. Ὅταν τις ἀναλογισθῇ ὅποιαν σημασίαν εἶχεν ἡ γυμναστικὴ καὶ ἡ σκληραγωγία ἐν τῇ τῶν Ἑλλήνων ἀνατροφῇ, δὲν θαυμάζει ὅτι τὰ θαλάσσια λουτρά ὑπῆρξαν ἰδίᾳ διὰ τὴν νεολαίαν τῶν Ἀθηνῶν στοιχεῖον τοῦ βίου.

Πολλῶν θαυμάσιων μέσων εἶχον εἰς τὴν διάθεσιν αὐτῶν οἱ Ῥωμαῖοι, οἱ κατ' ἐξοχὴν φίλοι τοῦ ἀγροτικοῦ βίου, ὅταν ἤθελον κατὰ τὴν ἀκμὴν τοῦ θέρους ν' ἀπολείπωσι τὰς θερμὰς ὁδοὺς τῆς νοσώδους αὐτῶν πόλεως. Πρῶτον ἦσαν τὰ ἐσώτερον χωροῦντα σαβινικὰ καὶ ἀλβανικὰ ὄρη, αἵτινα ἐξετείνοντο ὑψηλὰ ὑπὲρ τὸ ἐλῶδες ἔδαφος ἀπὸ παλαιῶν ἤδη χρόνων κατειλημμένα ὑπὸ στεφάνης ἐπαύλεων, ἃς εἶχον ἰδρύσῃ οἱ ἐπίσημοι τῆς Ῥώμης πολῖται πρὸς διατριβὴν ἐν θέρει. Μικρὸν κατὰ

μικρὸν καὶ ὁ ἀσυγκρίτως ὠραῖος κόλπος τῆς Νεαπόλεως, οὗ τὴν ἀπαράβλητον χάριν καὶ γλυκύτητα εἶχον ἤδη καὶ οἱ παλαιοὶ Ῥωμαῖοι ἀναγνωρίσῃ καὶ ἐν πλείστοις ποιήμασιν ἐξυμνήσῃ, ἐχρησίμευσεν ὡς καταφύγιον κατὰ τοὺς θερينوὺς μῆνας, ὡς καὶ ἐσχάτως αἱ θελκτικαὶ ὄχθαι τοῦ Τιβέρεως καὶ τοῦ Ἀνίου ἐπεζητοῦντο πρὸς οἰκοδομὴν ἐπαύλεων.

Ἰκανῶς ἐνδιαφέρον κρίνομεν ν' ἀναγράψωμεν χάριν τῶν ἀναγνωστῶν τὰς κυριωτάτας τῶν θερινῶν τούτων κατοικιών. Κικέρων ὁ ῥήτωρ πλὴν τῆς ἀγαπητῆς αὐτῷ ἐν Τουσκούλῳ ἐπαύλεως εἶχε τοιαύτην ἐν Ἀντίῳ, Φορμιά, ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Φαλέρνων, παρὰ τοὺς Πουτεόλους καὶ παρὰ τὴν Πομπηίαν ἐπὶ τῶν προπόδων τοῦ Βεζούβιου. Πομπήϊος ὁ πᾶν εἶχεν ἐξοχικὰς οἰκίας παρὰ τὸ Τούσκουλον, παρὰ τὰς Κούμας, ἐν Φορμιά καὶ Βάγια, ὁ αὐτοκράτωρ Αὐγουστος εἶχεν ἑπαυλιν παρὰ τὸν κόλπον τῆς Νεαπόλεως καὶ ἐπὶ τῆς Καπρέας, ἥτις ἐπεὶ ἀπέβη ἢ φίλη διαμονὴ τοῦ αὐτοκράτορος Τιβερίου, πρὸς τοῦτοις δὲ μεγίστας θερινὰς κατοικίας ἐν Τιβούρῳ, Λανουβίῳ καὶ Πραινέστῃ, ὁ αὐτοκράτωρ Νέρων εἶχε ψυχαγωγεῖον ἐν Σουβιάκῳ τῷ ἐπὶ τοῦ Ἀνίου, ὁ Δομετιανὸς εἶχεν ἐπαύλεις ἐπὶ τῶν ἀλβανικῶν λόφων, παρὰ τὸ Ἀντιον, Κικέρειον καὶ Τερράκιναν. Σχεδὸν δὲ πᾶς ὀνομαστὸς ποιητὴς ἢ συγγραφεὺς τῆς παλαιᾶς Ῥώμης, πᾶς προύχων ἢ συγκλητικὸς εἶχε μίαν ἑπαυλιν τοῦλάχιστον ἐπὶ τοῦ λόφου, ἐνθα κατὰ τὸ θέρος διέτριβε μακρὰν τοῦ θορύβου τῆς πρωτευούσης ποιῶν καὶ ἡσυχον βίον διάγων. Οὐκ ὀλίγοι δὲ ἐκ τῶν παλαιῶν τούτων ἐπαύλεων κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα μετετράπησαν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων βαρῶνων ἢ τῶν πολιτικῶν ἀποίκων εἰς φρούρια ἢ μικροπόλεις ὡς τοῦτο εἶνε ἀποδεδειγμένον περὶ τῶν Frascati καὶ Albano, ἅτινα ἐπὶ τῶν ἐρειπίων καὶ διὰ τῶν οἰκοδομησίων λίθων τῶν μεγάλων ἐπαύλεων τοῦ Πομπηίου καὶ Δομετιανοῦ ἀνιδρύθησαν. Σημειωτέον δὲ ὅτι καὶ νῦν ἐπὶ τὸ Φράσκατι καταλέγεται μετὰ τῶν κυριωτάτων θερινῶν μερῶν τῆς νέας Ῥώμης.

Εἷς ἐπὶ τόπος ἀπαιτεῖ μείζονα λόγον, ὅστις ὡς πρὸς τὰς ἀγροτικὰς καλλὸνὰς ὑπερέβαινε πάντα τᾶλλα μέρη τῶν μνημονευθέντων τοπίων — τὸ παλαιὸν Τίβουρον (νῦν Tivoli) ἀπέχον τῆς Ῥώμης τρεῖς ὥρας. Ἐκεῖνο, ὅπερ κατέστησε τὸ Τίβουρον τοσοῦτον ἀγαπητόν, ἦν τὸ ρεῦμα τοῦ Ἀνίου, τοῦ ὠραιότατου τῶν ποταμῶν κατὰ τὴν κρίσιν τῶν ἀρχαίων, ὃς περικοσμούμενός ὑπὸ σκιερῶν δασῶν παρείχεν ἐλεύθερον τόπον μόνον ἐκεῖ, ἐνθα ἔδει νὰ ἀνιδρυθῇ ἑπαυλις· καὶ τοιαῦται ὄντως ἀμφοτέρας τὰς ὀχθὰς τοῦ ποταμοῦ ἐν ἀδιαρρήκτῳ σειρᾷ περιέστεφον, καὶ τέλος πρὸ τῆς εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Τιβούρου εισόδου ἐσχημάτιζεν ἓνα τῶν καλλίστων τῆς Ἰταλίας καταρρακτῶν. Πλὴν τούτων τὸ Τίβουρον ἦν περίφημον διὰ τὰ ἡχώδη ἄντρα τῆς Ἀλβουνίας καὶ τὸ σκοτεινὸν ἄλσος τοῦ Τιβούρνου. Οὐδαμῶς ἄρα θαυμαστόν, ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐπαύλεων τῶν παρὰ τὸ Τίβουρον ἦν ἐκτάκτως μέγας. Τούτων δὲ περιφημοτάτη ἦν ἡ καλοσσηαία ἑπαυλις τοῦ αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ, ἥτις ἰδίως διεκρίνετο διὰ τὰς ἐπιτυχεῖς ἀπομιμήσεις περιφήμων ἀγροτικῶν τοπειῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ Αἰγύπτου καὶ διὰ τὸν ἀπίστευτον ἀριθμὸν πολυτιμοτάτων τῆς τέχνης θησαυρῶν, οἱ ἐπὶ ἑκατονταετηρίδας ἠρπάζοντο διὰ τὰ μουσεῖα καὶ τανάκτορα τῆς Ῥώμης, καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ Στατίου διεξοδικῶς περιγραφείσα ἑπαυλις

τοῦ Μανιλίου Βοπίσκου, ἥτις συνέκειτο ἐκ δύο ἀνακτόρων κειμένων ἐπὶ τῶν δύο ὀχθῶν τοῦ ἡρέμα ρέοντος Ἀνίου, ἀλλ' ἀνωθεν καὶ κάτωθεν τῶν θορυβωδῶς ἡχούντων καταρρακτῶν, ὧν ὁ ἡχος πάντα ξένον ἐν τῷ ὕπνῳ ἐτάραττε, ἕως συνήθιζεν εἰς τὸν θόρυβον. Ὁ τὴν σήμερον περιοδεύων καὶ τὸ παλαιὸν Τίβουρον ἐπισκεπτόμενός φροντίζει νὰ δειπνῇ εἰς τὸν ὑψηλὰ κείμενον ναὸν τῆς Σιβύλλης, ἐνθα ὁ ξενοδόχος στρώννυει τὴν τράπεζαν μετὰ δύο μαρμαρίνων στηλῶν, ὁπόθεν θαυμασιὰ θεὰ καταφαίνεται τῆς πρασίνης καὶ πλήρους ὕδατων κοιλάδος, καὶ νὰ περισκοπῇ πρὸ πάντων τὴν Villa d'Este, τὴν ἰδιοκτησίαν τοῦ καρδινάλιου Hohenlohe, ἣν περικοσμοῦσι κομψότατοι κήποι καὶ πολυετεῖς κυπάρισσοι. Ὀλίγοι δὲ μόνον ἐπισκέπτονται τὰ γιγαντιώδη ἐρείπια τῆς ἐπαύλεως τοῦ Ἀδριανοῦ. Ἀλλὰ τὸ κυριώτατον ρεῦμα τῶν θερινῶν ἐπισκεπτῶν δὲν ἀπεσύρετο εἰς τὰ ἀνατολικὰ καὶ νοτιοανατολικὰ τῆς Ῥώμης κείμενα ὄρη, ὅταν αἱ ἀκτίνες τοῦ ἡλίου τοῦ Μαΐου ἤρχοντο ἐπαισθητότεραι γιγνόμεναι ἀλλὰ διεχείτο ἐπὶ τῆς Ἀππίας ὁδοῦ διὰ τῆς Καμπανίας πρὸς τὸν Βεζούβιον καὶ τὸν κόλπον τῆς Νεαπόλεως. Ἀπειρος ἦν τότε συχνὰ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀμαζῶν, αἵτινες ἐπὶ τῆς ἀγροτικῆς ὁδοῦ τῆς νῦν ἐρήμου, νεκρὰς καὶ δυσφήμου ἐξετέλουν τὴν συγκοινωνίαν καὶ ποικιλόχρους ἦν ἡ ὄψις τῶν ἀμαζῶν καὶ διφρίσκων, ὧν οἱ ἵπποι τότε μὲν μεγάλοι τότε δὲ μικροὶ ἦσαν καὶ ἄλλοτε μὲν διηυθύνοντο ὑπὸ τῶν συνήθων ἀμαξηλατῶν ἄλλοτε δὲ ὑπὸ κυρίων καὶ δεσποινῶν τῆς καλῆς τάξεως. Ἀπὸ τοῦ Μισηνοῦ μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου τοῦ Σορρέντου ἡ παραλία ἦτο κατελιημμένη ὑπὸ ἀδιασπάστου ἀλύσεως πόλεων, πολιχνῶν καὶ ἐπαύλεων, ὥστε ὁ παραπλέων τὴν ἀκτὴν ἐκείνην ἐνόμιζεν ὅτι ἔβλεπε μίαν καὶ μόνην πόλιν. Ἦδη ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Κικέρωνος τὴν παράλιον πόλιν Puteolos ἐπεσκέπτοντο ἐν θέρει πλείστοι ξένοι, μετὰ δὲ τῶν Πουτεόλων καὶ τῆς Νεαπόλεως ἀνίδρυσεν ὁ Βέδιος Πολλίων τὸ ἑαυτοῦ Πανσίλυπον, ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου Μισηνοῦ εὗρίσκετο ἡ ἐπὶ ὑψηλοῦ κειμένη ἑπαυλις τοῦ Λουκούλου, ἐν ἣ βραδυτέρῳ ὁ αὐτοκράτωρ Τιβέριος ἀπέθανε καὶ ἐπὶ τῆς ἐρατεινῆς τοῦ Σορρέντου κορυφῆς αἱ ἐπαύλεις ἐν πυκνῷ στεφάνῳ ἀλλήλαις διεδέχοντο.

Ἐν δὲ μόνον θαλάσσιον λουτρὸν ὑπῆρχε δυνάμενον νὰ περιλάβῃ πολλὰς χιλιάδας ἀνθρώπων, ὅπερ μέχρι τῆς ἀρχῆς τοῦ 17ου αἰῶνος αἰεὶ πλείστοι ἐπεσκέπτοντο, καίτοι ἐνίοτε ὑπὸ τῆς ἐπηρείας θυελλωδῶν καιρῶν πολλὰ ἐπασχεν. Τὰ λουτρά Bajae, τὰ πρῶτα πολυτελῆ λουτρά τοῦ ἀρχαίου κόσμου, ἐξ ὧν γνωρίζομεν, ἔκειντο ἐπὶ χρυσεῆς ἀκτῆς περικλειόμενα ὑπὸ στεφάνης πρασίνων ὀρέων ἐν παμμεγέδει δάσει καὶ ἀνδρῶν ὑπὸ ἀμετρήτου ἀριθμοῦ μικροτέρων κήπων ἀνηκόντων ἐκάστῳ οἴκῳ καὶ ἐκάστη ἐπαύλει περιστοιχούμενα, ἐν οἷς ἦσαν πεφυτευμένα ἐν χαριεστάτῃ διαδοχῇ μύρτοι, πλάτανοι καὶ πύξοι, ῥοδωνιαὶ δὲ ἐξέπεμπόν μακρὰν τὸ ἄρωμά των. Οἱ ἐπισκεπτόμενοι τὰ τερπνὰ ταῦτα λουτρά ἐνεφοροῦντο κατ' ἐπίδρασιν τοῦ τόπου ἡδονικότητος καὶ εὐθυμίας. Πρὸς τὴν καλλονὴν τῆς φύσεως ἡμιλλάτο ἐνταῦθα ἡ τέχνη, καὶ αἱ μεγαλοπρεπεῖς οἰκοδομαί, ὧν ἄλλαι μὲν ὡς λουτρήρες ἐχρησίμευσον ἄλλαι δ' ὡς ἰδιωτικαὶ οἰκίαι, ταχέως ἀπέβησαν παροιμιώδεις. Οὐδὲν ἄρα θαυμαστόν, ὅτι ὁ βίος ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, ὃν αἰεὶ εὐδιὸς οὐρανὸς προσέβλεπεν, ἔλαβε ταχέως χα-

ρακτηῖρα τοιοῦτον, ὥστε οἱ ἐπισκεπτόμενοι τὰς Βάγιας νὰ φοβῶνται περὶ τῆς φήμης αὐτῶν. Ἑορταὶ ἐπικολοῦδουν ἑορταῖς, λέμβοι καὶ πλοῖα ἰστιόφορα ἐκινουῦντο ἐν καιρῷ νυκτὸς ὑπὸ ἑρατεινὸν φῶς ἐπὶ τῶν ἡσυχῶν κυμάτων τοῦ κόλπου, ἐπὶ δὲ τῶν ἐξωστῶν τῶν οἰκιῶν ἐκάθηντο ῥόδοις ἐστεμμένοι ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἐν μέσῳ εὐφρολογιῶν καὶ ᾄσμάτων τὸν Βάκχον λατρεύοντες, πανταχοῦ δ' ἤκουε τις ἐρωτικούς ψιθυρισμούς καὶ ἔβλεπεν ἐνηγκαλισμένα ζεύγη. Ταχέως διεκρηύχθη ὅτι αἱ Βάγια ἦσαν τὸ ἐντευκτήριον τῶν

ἐραστῶν, οἱ δὲ γονεῖς ἐφοβοῦντο νὰ κομίσωσιν ἐκεῖ μεθ' αὐτῶν ἠϋζημένην πως θυγατέρα, σύζυγοι περιέπιπτον εἰς ἀδυμίαν, ὅταν αἱ γυναῖκες αὐτῶν ἐπεθύμουν νὰ διατρίψωσι τὸ θέρος· εἰς τὰ θαλάσσια ἐκεῖνα λουτρά· ἐρωτικά ἐπεισόδια, ἀπαγωγαί, ἐκ Ῥώμης ἀποδράσεις ζευγῶν συνέβαινον καθ' ἐκάστην καὶ τίς οἶδε πόσαι γυναῖκες, ὥς ὁ ἐπιγραμματοποιὸς Μαρτιάλης λέγει, εἰσελθοῦσαι πομπωδῶς ὥς Πηνελόπαι κατέλειπον τὰ λουτρά Ἑλέναι.

(Ἐκ τοῦ γερμανικοῦ.)

Σ.

ΘΑ ΓΥΡΙΣΗ.

Παλιὰ διήγησι.

ΝΑΣΤΑΤΩΘΗΚΕ τὸ χωριὸν ἑστὴν εἶδον πῶς ὁ Χρῆστος τ' ὤμμορο καὶ μεγαλόψυχο παλληκάρι ἀρραβωνιάστηκε μὲ τὴν Κυρά-Ρήνη τὴν ὠμώρη φήτερη τοῦ χωριοῦ.

Ὁ Μῆτρος, ὁ Γιάννος, ὁ Κίτζος, λεβέντες ζακουστοί, ποῦ ἔτρεμε ἡ γῆ στὸ πατημὰ τους, ἐκρυφοστέναζαν ἀναμεσὸ τους ὅαν ἀκουσαν τῆς ἀρραβῶνας τὸ μαντάτο.

Ὅλα τὰ παλληκάρια τοῦ χωριοῦ ἔβλεπαν μὲ γλυκὸ μάτι τὴν Κυρά-Ρήνη, ὅλα εἶχαν κρυφὴ ἐλπίδα πῶς θὰ τὴν κάμουν ταῖρι τους, γιὰτ' ἡ Κυρά-Ρήνη δὲν ἦταν ὠμωροφὴ μονάχα, μὰ ἦταν καὶ ἡ κορῶνα τῆς τιμῆς στὸ χωριό.

Σὲ κάθε συμφορά, σὲ κάθε κυνδυνὸ τῆς τοῦ Θεοῦ τὸ χέρι καὶ τὴ δύναμι τῆς μονάχα εἶχε ἡ Κυρά-Ρήνη· τ' ἀδέλφι τῆς, εἴκοσι χρονῶν λεβέντης, σκοτώθηκε στὸ καστρου τὸ γιουροῦσι, ἡ μάννα τῆς ἀπὸ χρόνια κοιμῶντονε στὸ μνημα· τὸ γέρω Πατέρα τῆς εἶχε μονάχα, μὰ τοῦ πολέμου ἡ συμφορὴ τοῦ ἐκράτησαν τὰ πόδια καὶ τὰ γεράματα τοῦ θόλωσαν τὸ μάτι, μονάχη ἡ ἀγάπη τῆς Κυρά-Ρήνης βαστοῦσε ἀκόμη στὸν κόσμον τῆ ζωῆ του.

Ἦταν μῆνας θεριστῆς καὶ ὁ ἥλιος στὸ βασιλεμά του ὅαν κατέβηκαν οἱ δύο ἀρραβωνιαστικοὶ ἀπὸ βουνὸ στὸν κάμπο· μ' εὐχὴς καὶ μὲ τραγοῦδια χαιρέταγαν τὴ διάβα τους οἱ θεριστάδες καὶ τουφικιὲς χαρᾶς γι' αὐτοὺς ἐπέφταν στὸν ἀγέρα ἀνάρια ἀνάρια.

Μὰ τὸ καμαρωμένο ταῖρι μὲ λύπη περπατοῦσε.

Ὅσας ταῖς στάλες τῆς δροσιᾶς ποῦ ταῖς φωτίζει ὁ ἥλιος ἐλάμπανε τὰ δάκρυα στὰ μάτια τῆς Κυρά-Ρήνης καὶ στὰ δροσάτα χεῖλιά της ἐτρέμανε τὰ λόγια.

— Αἱ στὸ καλὸ καὶ μὲ καλὸ νάρθηξ — εἶπε — κ' ἔγυρε τὸ χρυσοῦ κεφάλι της στὴν ἀγκαλιά τοῦ Χρήστου.

Τὸ ἕνα φιλὶ ἀκολουθαίει τ' ἄλλο καὶ τὰ φιλιὰ τὰ δάκρυα.

Οἱ ἀρραβωνιαστικοὶ χωρίστηκαν.

— Θυμήσου νὰ γυρίσης . . .

— Γρήγορα Ῥήνη μου γρήγορα θὰ γυρίσω.

Ἡ κόρη πῆρε τὸ δρόμον πάλι τοῦ χωριοῦ μὲ τὴ λύπη καὶ τὴν ἐλπίδα στὴν καρδιά της, καὶ ὁ νεὸς ἐκίνησε γιὰ τὸ γιολό, γιὰ ξένη γῆ, γιὰ ξένα χώματα.

— Ποῦ πηγαίνει ὁ Χρῆστος; ρώταγαν τὴν Κυρά-Ρήνη ἡ κόρες τοῦ χωριοῦ.

— Εἰς τὴ Φραγκιά, μὲ πόνο ἀποκρίνονταν ἐκείνη!

Πολλὲς φορὲς ἀπὸ τὴν ἡμέρα τοῦ χωρισμοῦ χρυσώθηκαν οἱ κάμποι ἀπὸ στάχυα κ' ἀσπρίσανε τὰ βουνὰ ἀπὸ χιόνια, πολλὲς φορὲς τὰ χιλιδόνια γύρισαν, μὰ ὁ Χρῆστος ἀκόμη.

Μετροῦσε ἡ Κυρά-Ρήνη τῆς μέρες, τοὺς μῆνες καὶ τὰ χρόνια, ἐσφόγγιζε τὰ δάκρυα ποῦ ὁ πόνος τῆς ἔφερνε στὰ μάτια, βαστοῦσε στὴν καρδιά της τοὺς στεναγμούς μὰ ἕνα παράπονον δὲν ἔφυγε ἀπὸ τὰ χεῖλιά της, μία ἀπελπισμένη σκέψι δὲν πέρασε ἀπὸ τὰ λογικὰ τῆς.

— Γιατί δὲν ἔρχεται ἀκόμα, τί τὸν κρατάει στὰ ξένα Κυρά-Ρήνη τὸν ἀρραβωνιαστικό σου; τῆς ἔλεγαν ἡ νιὲς τοῦ χωριοῦ.

— Θὰ γυρίση γρήγορα, θὰ γυρίση! ἀποκρινότανε τὸ μαραμμένο στόμα!

— Μὰ γιὰ δὲν σοῦ γράφει; γιὰ δὲν σοῦ στέλνει χαιρετίσματα;

— Γιατ' εἶνε μακρὰ ἡ Φραγκιά καὶ πῶς, μὲ ποιὸν νὰ μοῦ τὰ στείλῃ;

— Κυρά-Ρήνη σὲ γελοῦν. Εἶνε διαβόλου χώρα ἡ Φραγκιά κ' ἡ φράγκισες μαριόλες, ἔχουνε πότια μαγικά καὶ ὅλους τοὺς μαγεύουν. Ὁ Χρῆστος εἶνε ὠμώροφος πολὺ, λεβέντης εἶνε, λησμόνησέ τον πειὰ ἐκεῖ.

— Μὰ λησμονιέται ἡ ἀγάπη κ' οἱ ὅρκοι ποῦ ἐδώσαμε στὴν Παναγιά;

— Ἐκεῖνος ὅλα τὰ λησμόνησε, ἔρρω τὸ σπῖτι του ἄφησε, ἐσένα δὲν σοῦ γράφει καὶ τὸ μακρὸν τουφέκι του στὸ σπῖτι σου σκουριάζει, τί ἄλλο περιμένεις;

— Τὸ Χρῆστο μοναχά! θάρρηθ' ἐνὰ γυρίση . . . ἀφήσετέ με πειὰ . . . Κ' ἡ νιὲς σταυροκοπιώτουσαν γιὰ τὴν ὑπομονή της.

* * *

Ἐφεύγανε τὰ χρόνια καὶ ἡ Κυρά-Ρήνη περίμενε· μία μυστικὰ καὶ γλυκεῖα φωνὴ τῆς ἔλεγε «θὰ γυρίση! ἐσὺ τὸν ξέρεις, ὁ λόγος του δύο δὲν γίνεται». Τοῦ κάκου τῆς ἔστελναν τὰ παλληκάρια προζενεῖα, τοῦ κάκου τ' ὠμωροφὸ ἀρχοντόπουλο· τῆς ἔταζε πύργους καὶ παλάτια, ἡ καρδιά της γιὰ τὸ Χρῆστο ἔτρεμε καὶ ἡ ψυχὴ της ὅαν ὄνειρο τὸν ἔβλεπε νὰ πατῇ τὸ περιγιάλι τῆς πατρίδας του.

— Λησμόνησέ τον πειὰ — τῆς ἔλεγε ὁ πατέρας της — καὶ πὰρ τὸ Μῆτρο Ῥήνη μου, χίλιες φορὲς μοῦ μίλησε γιὰ σένα, εὐτυχισμένη θάσαι, τὰ γρόσια τάχει καὶ καλὸς λεβέντης εἶνε· τὸ βλέπεις πειὰ Ῥήνη μου,